

ABONAMENTUL
 Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.—
 Pe 3 luni . . . 7.—
 Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA.
 Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțămite publice și Loc deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se înapoiază.

„A Berlin!“ — „Nach Paris!“

— Prin lentila șovinismului maghiar. —

Arad, 17 Aprilie.

O depeșă scurtă — publicată și de noi — anunța alaltăieri, că în vestitul centru industrial de broderii franceze, în orașul Nancy, studenții francezi au insultat o societate de excursioniști germani, silind-o să părăsească cu cel dintâi tren orașul. Era una din multele explozii mărunte ale amalgamului de resentimente din sufletul acestor două rase învrăjbite. Incidentul a luat pe neașteptate proporțiile unui conflict senzațional și a fost mobilizată diplomația cu multă înfrigurare. În altă parte a ziarului dăm amănunte noi, dar nu se știe încă cu siguranță cum s'au întâmplat lucrurile. Momentul psihologic ni se lămurește însă fără multă greutate. Spiritele în Franța sunt încă sub impresia cazului dela Luneville. Ne aducem aminte, anume, că în acest oraș istoric al francezilor, a aterizat dăunăzi un balon-Zepellin cu ofițeri germani și că în ciuda explicațiilor primite dela Berlin opinia publică franceză a fost viu muncită de bănuiala, că aterisarea a fost intenționată, că ofițerii germani n'au putut să rătăcească și că ținta călătoriei lor aeriene era tocmai spionaajul. Lozincile rivalității de rasă „a Berlin” și „nach Paris” s'au reaprins străfulgerătoare în conștiința celor două națiuni și incidentul dela Nancy a fost numai explozia substraturilor candescente din sufletul francez. Suntem convinși totuși, că diplomația va găsi ușor o soluție netedă a cazului. Guvernul

francez a delegat la fața locului un înalt funcționar și nu ne îndoiim că Berlinul va primi reparația cuvenită. Incidentul a fost, anume, adus în discuție și în camera imperială a Germaniei de deputații Oertel (conservator) și Ledebour (socialist!), dar secretarul de externe Jagow a ținut să păstreze în lămuririle ce a dat calmul care caracteriză conștiința marelui răspunderi. Pentru că interesele celor două state sunt mult prea mari, decât ca un incident efemer să poată incendia în situația internațională politică și economică de azi două țări, cari pentru o încăierare formidabilă au nevoie de-un teren de luptă atât de larg cât globul nostru însuși. Ministrul de externe al Franței, d-nul Pichon, cunoscut ca spirit eminentement împăciitor, va găsi desigur o soluție în conformitate cu interesele mari.

N'a sosit încă timpul temutei răfuiei. Deocamdată auzim numai preludiile ei înăbușite, — în zarva ce s'a iscat și pe urma insultelor dela Nancy. Presa germană aprinde rachete de fraze pretențioase și corul ei a alarmat pentru două zile presa din lumea întreagă. Se pretează atât de bine cazul și e atât de instructiv. S'ar putea ca el să rămâie neexploatat chiar de presa ungurească? Firește că nu. Și s'ar putea ca această presă cu albeață să nu vază anapoda lucrurile? Iarăș nu.

În adevăr, ziarele budapestane nu puteau să nu-și spună cuvântul lor pândit de-o întreagă lume — și cu acest celebru prilej. Ce-ar și ști să facă biata diplomație germană și cea franceză fără statul lui *Budapesti Hirlap*, de pildă! Ei, ziarele ungurești reped iarăș oiștea în gard. Iată — exclamă, și în special *Budapesti Hirlap* — francezii ne trimit o nouă in-

vătătură! Cât de superiori ne sunt ei nouă, ungarilor! Ei, culții și subtilii francezi, nu se sfiesc să le aplice Germanilor cele mai brutale lovituri — și noi ce facem? Noi, Ungurii, tolerăm să fim insultați, huiduiți de alte neamuri chiar în țara noastră! Și nimitul ziar se referă la conflictele din Sătmar, unde un demnitar eclesiastic ungar (?), a putut să întimpine mânia populației românești în cea mai dură expresie a ei. Francezii — raționează B. H. — au atăcat pe cei șase excursioniști germani, cu aceiaș furie, cu care s'ar repezi asupra a șase corpuri de armată germană, iar Ungurii, după ce se informează din ziare asupra întâmplărilor din Sătmar își pun toată nădejdea în jandarmi. În Praga isbucnesc revoluții, dacă i se clatină un fir de păr unui student ceh; în Africa pornesc expediții dacă vre-un antropofob a mușcat din pulpa vreunui supus al Albionului. Ungurii se fac pe aceiaș urmă. În Sătmar au doar de redeșteptat la conștiința națională ungurească pe Ungurii romanizați de popii valahi; au să reînsofletească faimoasele „clopote amuțite” ale lui Victor Rákosi, care e de sigur autorul genial și al articolului de care vorbim. Intre cei arestați la Careii-mari B. H. întâlnește nume ca Csögi, Sonkodi, Pap, Kádár, Varju, Tóth și Demeter. — de sigur unguri romanizați, crede B. H. După aceste scăpărări șovine, prevedeam soluția ce ne dă și de data asta B. H.: Din banii dați ca congruă preoțimei române s'ar putea reclădi multe biserici azi năruite prin satele românești din Ardeal, — iar împotriva sătmărenilor rășboi de exterminare națională.

Aceiaș mentalitate transcendentală, stu-

Aici e nava mea....

*Aici e nava mea viață, aici e nava-mi blăstămată...
 Poveri imense, plumb și petre încarcă dacă
 vrei pe ea...
 Te gată, căci sunt anii ultimi, te gată viața mea,
 lte gată!
 Și încearcă tot ce vrei... Nu-mi pasă, cât munții
 [dacă-o fi de grea.*

*În suflete, ca un logodnic ascundeți cruda intuiție
 necime...
 Pe tărnm aruncă-ți bogăția și-orgoliu 'nvingerii
 lși tot
 Și varsă-ți lacrimile 'n mare să nu le mai cunoască nime,
 Tăcerea singură ți-o ține în drumul tău de
 [matelot!]*

*Măcelărit de conștiința-ți, tu fă ce liniștea te
 l'nvață
 Și calm ridică-te deasupra nimicurilor pământului
 ltești,
 Tăcerea ta să ingrozească cu măiestatea ei de
 lghiață
 Cohorta lupilor de mare ce-o fi în drum s'o
 lntâlnești.*

*Aici e nava mea, viață! Ea-și cată drum pe alte
 lape,*

*Că'n negurile mute-o cheamă un nezărit, un magiș
 lgiș pol,
 Aici e nava mea viață, încarcă tot ce ai pe-a
 lproape,
 Că vânturile-s tari și grele în lungul lumilor
 locol.
 Lara.*

Impresurarea fortăreței Alba-Iulia prin insurgenții dela 1849.

De Rubin Pațiuța.

În Martie 1849 generalul locotenente Marschal br. de Puchner părăsi cu toată oastea austriacă Ardealul trecând în România și lăsând lagărele Românilor în grija Domnului.

Afară de fortăreața Alba-Iulia și munții apuseni, tot Ardealul ajunsese în puterea insurgenților, cari nu întârziară a impresura acea fortăreață și a-și îndrepta toate trupele contra munților Apuseni, cari și peste iarnă mai de multe ori fuseseră atacați, mai ales de către Turda și Aiud, însă fură respinși totdeauna de către bravul Simeon Balint paroh în Roșia montană. Multă inteligență românească din Ardeal și Muntenia aici își aflase scăparea.

Prefectul Axente Severul văzându-se părăsit de ajutorul armatei împărătești trebui să părăsească cu oamenii săi Blajul și trecând Mure-

șul s'a îngrijit de apărarea cetății A.-Iulia, concentrându-și trupele ei și dându-și ajutorul împrumutat. Au lăsat să se aducă în cetate 1400 măsuri de bucate din magazinul dela Blaj.

În 15 Martie căpătase dela comanda militară ordin, ca să supravegheze Valea Mureșului și drumul către Teiuș și către munți, și să păzească trecătorile Mureșului. Când s'a prezentat prefectul la comandantul fortăreței spre a căpăta mijloacele pentru întreținerea oamenilor, acela i-a dat imputernicire pentru a câștiga proviziuni din comunele învecinate pe lângă cuitanță. În modul acesta și-a câștigat 2000 măsuri de grâu și o bute de vin pe cari li-a înmagazinat în munți. Prin acesta ajunse în stare de a împlini ordinul sus amintit.

Când au dat de știre, cum insurgenții vin de către Aiud, cum au ajuns chiar la Teiuș — prin ce se periclita poziția oamenilor din lagăr — s'au interesat de instrucțiuni ulterioare, ca să știe de ce să se țină. Au fost plătiți cu răspunsul: Dumnezeu să vă lumineze și să vă conducă întreprinderile.

După ce Românii, îndată dela începutul rășboiului civil, au fost puțin ajutați — și cu tot devotamentul și sacrificarea lor pentru susținerea monarhiei nu numai erau desprețuiți, dar și priviți cu neîncredere și necurmat calunnați, acum se văzură părăsiți și din partea fortăreței, de unde puteau aștepta ajutor.

Cu toate aceste, Axente a adunat pe lângă sine 200 vânători și 1000 lănceri, cu cari au

pidă și oarbă, aceiaș pornire hunică, aceiaș lipsă de sinceritate și în acest articol al vechiului nostru client. E demonul cu priviri fosforescente, cu sufletul plin de jăratecul instinctelor barbare, primitive. E diavolul care picură otrava minciunii în opinia publică ungurească; e duhul destrucțiunii care vrăjește himere sângeroase în fața unui public desorientat și incapabil a înțelege semnificația unor adânci conflicte morale. Ce știe juhász-bojtár-ul de pe Pustă, ce știe păpușarul dela Kecskemét care este sorginea numelor ungurești ale țărănilor români din Sătmar! De unde să știe că aceste nume se derivă din voința arbitrară a domnilor de pământ de odinioară și de unde să cunoască istoria stărilor și relațiilor sociale din trecut? Cetind articolul din B. H. va tresări de mânie, din ochii îi vor țâșni flăcările revoltei și... așa se aprind pas de pas micile focuri din cari să se infiripe înfricoșata volbură a viitorului... Cetitorii ziarelor ungurești, orbiți cu astfel de mijloace ale urei, nu vor putea să înțeleagă, că chiar incidentul dela Nancy e un stimulent firese, *moral* pentru Românii sătmăreni. Brațul studenților francezi a fost ridicat de conștiința primejdiei ce le amenință rasa din partea Germanilor — și noi în Sătmar n'avem numai conștiința unei primejdii viitoare, ci suntem izbiți deadreptul și cu putere în inima, ni s'a scormonit cel mai adânc substrat al vitalității noastre. O analogie între cazul din Franța și închisișia din Sătmar e nu se poate mai absurdă și nu poate să fie concepută decât de fantasia desfigurată de orgoliu a presei șovine. Avem drepturi istorice și firești cel puțin pe atâtea ca oricare alt popor din țară și avem acelaș drept la caracterul latinității noastre, ca Ungurii la fisionomia lor morală moștenită din stepele Mongoliei.

Noi nu zicem, parafrazănd lozincă franceză, „spre Budapesta!” — noi ne mărginim la cadrele firești ale ființei noastre. Cei dela B. H. strigă însă din răspuseri și fără contenire „spre inima valachismului!” Nu ei sunt — cum pretinde B. H. — cei care dorm, ci noi. Tot mai dormim încă... În Sătmar s'a mișcat un mic deget al nostru abia... Grijii să nu deșteptați cu tot dinadinsul pe uriașul Sphynx care stă culcat pe pragul Răsăritului!...

mers pe la Barabânt, la Șard și de aici la Bucerdea vinoasă, prin care demonstrațiune au ținut pe vrăjmaș în atât respect, încât în 2 zile nu a cutezat a se apropia de cetate. S'a convins prefectul că aceleși puteri mari a vrăjmașului nu va putea da piept, s'a retras spre Ampoiu alegându-și poziția la prima strămoare în Gura-Ampoitei, de unde neliniștea pe vrăjmaș zi și noapte.

În 28 Martie trupa de impresurare a început să bombardeze cetatea; Axente îndată a făcut o demonstrație cu toată trupa sa și a lovit pe vrăjmaș din dos făcându-i nu puțin stricăciune. Din cauza aceasta în ziua următoare au eșit Ungurii cu 2 batalioane, cu o baterie și cu călărime asupra Românilor, cari însă retrăgându-se în pădure, înimicul după câteva pușcături încă s'a retras însă a prins satele Micești, Șard și Inuri omorând peste 100 de oameni neînarmați.

Românii lui Axente s'au retras mai înspre Zlagna, de unde au bătut de mai multe ori cetele vrăjmașului, cari voiau să străbată în munți. Aveau lipsă de albituri și de munițiune, din care cauză nici nu putea face atacuri mai însemnate asupra impresurătorilor fortăreței.

În 29 Aprilie s'a adresat prin o epistolă către comandantul fortăreței August, apoi în 3 Maiu, ca să facă un asalt din cetate, — atunci Românii vor năvăli de pe dealuri, luând astfel pe inamic între 2 focuri. Când înimicul va fi sdorbit va putea primi munițiunea trebuincioasă, care s'ar putea scoate din cetate.

Țăranul bihorean.

Zimbru, (com. Arad) 16 Aprilie.

Nu știu să fi studiat cineva temeinic poporația românească din Bihor din punct de vedere etnografic și antropologic. În rândurile ce urmează, voi căuta să arăt principalele însușiri ale țărănilor bihoreani, pe baza experienței și a observațiilor mele personale.

Populația românească din Bihor în urma păcătoaselor sisteme de guvernare din țara aceasta și în urma unor împrejurări istorice deosebite, are câteva note particulare. Aici e cuibul clasei feudale maghiare, iar episcopia rom. catolică din Oradea are domenii întinse în întreg comitatul. Poporul din Bihor pe lângă persecuțiile venite din partea „nemeșilor” unguri, mai avea de îndurat și prigoniri din partea bisericii catolice, care căuta mereu prozeliți. Poate încă n'a fost robie atât de neagră, ca în acest colț întunecat al românismului. Dela dezrobire începea mizeria și vecinătatea elementului maghiar, dela care Românii nu putea învăța aproape nimic, apoi indiferența condamnată a guvernelor precum și a organelor noastre bisericesti sunt tot atâtea stavile în calea unui progres cultural. Iată esplicarea marelui număr de analfabeți și a lipsei desăvârșite de carte.

Țăranul bihorean — el se numește pe sine „iobag” — are o groază și o mare neîncredere față de pantaloni. În sufletul lui dormitează o ură profundă față de oficianți și în general față de pantalonari. Dacă însă cuiva i-a reușit să topească zidul de gheață, irelevant că pe ce cale, el e capabil de acel entuziasm curat juvenil și înălțător, care caracterizează pe popoarele tinere, necivilizate și la cari n'a pătruns încă rafineria. Cine nu-și aduce aminte de valul de însuflețire indescriptibilă, cu care cercul Beiusului a primit pe părintele Dr. Vasile Lucaciu și cu care ținutul Alesdului a primit propaganda socialistă, propagandă botezată cu sângele alor vre-o zece Români. Astfel de izbucniri viitoare de sentimente nu pot avea constanța unei acțiuni conștiente bazată pe argumentele logice ale rațiunii. De altfel iată ce concepții are țăranul bihorean despre politică. Niște țărani din

cercul Ceichii injurau odată pe transfugul călugăr dela Oradea. Crezând, că am de-a face cu niște oameni luminați, i-am întrebat de motivul supărării. Răspunsul a fost: de când li-e Mangra deputat, s'a scumpit tutunul și s'a mărit darea.

Cu toată ura lui față de pătura superpusă — ori tocmai pentru aceea — el e umilit și servil. Iși ridică pălăria dela o distanță respectabilă către orice vântură-țară. Mai păstrează încă într'o mare măsură caracterul sclavului, care-și respecta stăpânul de față, iar în dos căuta să se răzbune pentru umilire.

Și va trebui să treacă multă vreme, până ce în poporul de pe malurile celor două Crișuri cultura va putea deștepta demnitate și respect de sine însuși.

Ceeace constituie o mare primejdie pentru populația din Bihor, este patima alcoolului. Țăranii fără deosebire de sex și vârstă și o mare parte de intelectuali consumă o cantitate enormă de alcool. Un târg de săptămână din Beiuș îți oferă tabloul cel mai respingător și mai oribil. Bărbați și femei — acestea din urmă mai au și darul fumatului — culcați pe asfaltul străzilor și zăcând într'o stare de inconștiență, apoi marele număr de cerșetori și degenerați îți desvăluie toată mizeria și întunecul, viața mizerabilă a acestui popor.

Și cu toate astea nu e lipsit de calitate. Muncitor, simplu și fără pretenții, onest ca țăranul român de pretutindenea, el ar merita o soartă mult mai bună decât cea de astăzi. Mai posedă și un spirit comercial, care se manifestează în apucături istețe. Solul rece și steril l'a necesitat în multe să îmbrățișeze ocupația de „chenger” pentru a-și putea câștiga pâinea de toate zilele.

Din fire e conservativ și religios, având aceste două însușiri în măsură mai mare, decât Românii din alte părți. Calvinii sunt pentru dânsul pur și simplu „niște păgâni de cei răi” și cam aceeaș părere o are și despre „papistăși”. Religiozitatea lor se manifestează însă în forme și superstiții.

Are un temperament vioi și certăret, iar ca o însușire pur latină amintesc spiritul extrem de batjocuritor.

Iată sufletul țărănilor bihoreani descris în

Comandantul însă în 4 Maiu răspunde, că el nu poate face nici un asalt, ci recomandă lui Axente să se ascundă în muntele Mierelău (Mamuth) și de acolo să trimită peste noapte câțiva bărbați curagioși în cetate și pe calea aceasta să-i trimită munițiune.

Aceasta nu s'a încercat, căci venise știrea că Hatvani în 6 Maiu intrase în Abrud cu 1400 insurgenți și 3 tunuri și la chemarea lăncului grăbi cu oastea sa a-i da ajutor. După învingerea dela Abrud se întoarse Axente iarăș către A.-Iulia, unde ajungând căpăta un ordin ca să-și aleagă din oamenii săi 5—600 oameni necășătoriți și bine înarmați și cu acea trupă să străbată îndată în cetate.

Acest lucru era greu de al întreprinde mai ales că veni știrea că Hatvani intrase acum a doua oară în Abrud cu trupă mult mai mare, deci grija pentru inteligența românească, care-și aflase loc de scăpare în sânul munților îi apăsa sufletul și bucurios ar fi alergat în ajutor lui Iancu.

Au ținut sfat de războiu și după desbateri serioase se decise, ca să dea ascultare chemării comandantului cetății, ca să nu le dea adversarilor ocaziune de învinuire că nu se supune comandantului împărătesc.

În 17 Mai cu trupă aleasă Axente porni către cetate. După ce lăsase o mulțime de lănceri a pornit pe alte căi pentru a înșela pe vrăjmaș. Ajungând la avantposturile insurgenților li-au decimat și comandând neîntrerupt foc răuși să

spargă cordonul insurgenților dimprejurul fortăreței și în puține minute se apropiie de cetate fără ca din cetate să li-se fi dat ajutor.

În cetate fură primiți din toate părțile cu „vivat”, comandantul cu cea mai mare cordialitate, căpitanul Cernovici și ofiterii regimentului românesc de graniță din Banat cu străngere de mâni, iar Thalson (bohem), acel capelan brav al garnizoanei, cu iubire curată. Prin întreprinderea cutezată insurgenții veniră în confuzie, așa încât la turnul de praf, pe unde străbătuse ceata românească, așezară un batalion întreg de pază.

Celor 800 de oameni li s'a dat pe fiecare zi pâine și beutură, dar viceprefecții și tribunii n'au fost numărați de loc în lista de provientare, și neavând bani ca să-și cumpere hrană erau siliți a cerși pâine dela oameni. Li s'au dat 160 de muschete și patruzeci flinte, dar mai toate rele, încât au trebuit să fie mai întâiu reparate. Pe lângă acestea li s'a mai dat câte 20 cartușe.

Credeau, că i-au chemat pentru întărirea garnizoanei și în unire cu aceștia să întreprindă invazia asupra vrăjmașului. Așa Axente forma din ceata lui un batalion și începu a-l instrua conform principiilor tactice militare și în scurt timp forma batalionul spre mulțămirea tuturor, și comandantul promise soldă, dacă se vor purta bine.

Dar armele victorioase ale Românilor din munți și majoritatea în care se aflau în fortăreață au deșteptat pisma îndrăcită în aceia, cari

liniamente generale. E același popor bun în fond, care tânjește însă în întunec și a cărei prostie o exploatează atât jidovimea parazită cât și organele administrative ale țării.

I. Cristea.

Deputațiunea Slovacilor naționaliști la M. Sa monarhul — refuzată. Din Turoczszentmárton se anunță următoarele: *Partidul național slovacesc a hotărât încă în luna Decembrie anul trecut a cere o audiență la M. Sa monarhul pentru o delegațiune din sânul lui. Motivul, care a îndemnat partidul slovacesc la acest pas a fost împrejurarea că toate cererile, intervențiunile și memorandele ce a adresat guvernelor Khuen și Lukács în interesul limbii slovacesti pe terenul școlar n'au avut nici un rezultat. Partidul slovacesc a cerut mai cu samă abolțiunea acelor dispoziții ale legii școlare apponyiane, cari fac cu totul iluzorică autonomia școlilor populare și au redus învățământul în limba maternă aproape cu totul. Afară de aceste partidul mai dorea să arate că pentru două milioane Slovaci nu există nici o școală medie, astfel că un număr mare de tineri, cari doresc să-și facă studiile în limba lor maternă, sunt nevoiați a cerceta școlile din Bohemia și Moravia. Deaceia partidul slovacesc a cerut în memorandumul său înființarea de școli medii slovacesti și reînființarea societății slovacesti culturale „Slovenska Matica” între a cărei membri fondatori a fost la timpul său și M. Sa împăratul, pe care societate însă guvernul a dizolvat-o în anul 1875.*

Petiția, prin care partidul slovacesc a cerut o audiență la Maj. Sa pentru a-și prezenta cererile a trebuit să treacă prin biroul primului ministru și în zilele trecute s'a dat răspunsul că „a fost refuzată”. Primul ministru a comunicat președintelui partidului național slovacesc, Pavel Mudrony că M. S. împăratul nu se află în situația de a putea primi deputații Slovacilor.

Povestea se repetă mereu....

A doua sesiune a camerii ungare se va începe în 5 Maiu. După cum se anunță din Budapesta, camera după ce se va constitui pentru noua sesiune, se vor face alegerile în comisii, miniștri vor prezenta proiectele de legi, a căror rezolvire e luată în vedere încă înainte de vacanța de vară, cari toate se vor putea rezolva probabil în trei ședințe, se va ajuna din nou pentru două săptămâni în care timp comisiile vor avea să termine cu rapoartele guvernului și cu proiectele de legi.

Ministri în audiență la M. Sa. Ni-se anunță din Viena: Ieri, ministrul de honvezi baronul Hazai Sámuel s'a prezentat în audiență la M. Sa, pentru a raporta referitor la avansamentul din Mai. Ieri după amiază ministrul Hazai s'a reîntors, după o petrecere de 3 zile în Viena, iarăș îndărăt la Budapesta.

Tot ieri a sosit la Viena ministrul ungar de instrucție și culte, Béla Jánkovich, care azi înainte de amiază s'a prezentat la M. Sa pentru a raporta despre agendele curente ale resortului său.

8 luni temniță, 1000 coroane amendă.

— Procesul nostru. —

Arad, 17 Martie.

Ieri curtea cu juri din Oradea-mare a desbătut — după cum am anunțat — procesul intentat de către procurorul regesc contra colegului nostru de redacție d. Constantin Savu pentru articolul apărut în ziarul „Românul” și reprodus și în „Poporul Român” sub titlul „Administrația maghiară și inundările”. În numărul de alaltăieri al ziarului nostru făcusem rezumatul acestui articol precum și rezumatul scrisorii țaranului Dimitrie Casimir din Topolovețul-mare acuzat și el împreună cu d. C. Savu pentru calomnie la adresa administrației maghiare.

Iată raportul nostru despre desbaterea acestui proces:

Ieri, înainte de amiază dl avocat dr. Gheorghe Crișan din Arad, apărătorul dlui C. Savu și al țaranului Dim. Casimir — după ce a sosit la Oradea-mare a plecat imediat la temniță cerind permisiune procurorului să vorbească cu Dim. Casimir care, se știe, de 15 zile se află aci în arest preventiv, pe motivul că ar fi voit să emigreze în America și astfel să scape de pedeapsă. Procurorul a respins însă în modul cel mai hotărât cererea dlui avocat Crișan. Din momentul acesta cei cari eram în societatea dlui C. Savu și a dlui avocat Gh. Crișan prevăzusem sfârșitul debaterii, care nu putea fi altul decât condamnarea acuzaților. Și nu ne-am înșelat în presupunerea noastră.

La orele 3 fără un sfert d. C. Savu intră în sala de debateri fiind însoțit de către apărătorul d-sale d. avocat dr. Gheorghe Crișan și

de alți prețenți și cunoscuți din Oradea-mare. Președintele sună și în curând intră în sala de debateri și cellalt acuzat D. Casimir însoțit, ca un adevărat tâlhar, de un paznic înarmat până 'n dinți. Ambii acuzați stau unul lângă altul, în fața mesei președintelui, având la spațe pe indispensabilul paznic al temniței.

Curtea cu juri era compusă astfel:

Președinte: Vámos; procuror: Vattai I., doi judecători votanți și 12 jurați.

Primul a fost interogată Dimitrie Casimir. Acuzatul istorisește pe larg procedura ilegală și neumană a organelor administrative din comitatul Timiș, dar mai ales a jandarmilor comișă pe vremea inundațiilor din Bănat față de locuitorii români din comunele Topolovețul-mare și Topolovețul-mic și, totodată, susține în întregime cele cuprinse în scrisoarea pe care el, acuzatul, a trimis-o spre publicare organelor din Arad ale partidului național român. Declară, însă, că a afirmat purul adevăr și că nu se simte vinovat. În consecință cere să fie achitat.

Colegul nostru de redacție d. Const. Savu declară că motivul care l'a îndemnat pe d-sa să publice scrisoarea lui D. Casimir a fost că această scrisoare constituia un document mișcător asupra solicitărilor la care se pot aștepta țaranii români din partea administrației maghiare și mai ales asupra revoltei care se toarnă picătură cu picătură în sufletul plin de demnitate al țaranului nostru prin necontenitele vexațiuni și jigniri din partea administrației maghiare dela sate.

Declară că nu se simte vinovat și, în consecință, cere să fie achitat.

Președintele Vámos ascultă apoi fasturile martorilor: pretorele cercual Györi d'n Reșcaș și notarul Révész din Topolovețul-mare. (Vicecomitele din Timișoara nu a fost ascultat el anunțând că e bolnav. N. Rap.) „Martorii” fasioează sezând pe scaun.

Notarul Révész, de origine hlan, mărturisește că, ce-i drept, se simte ofensat în cinstea lui de oficiant public prin cele publicate în organele partidului național român, declară însă, că dsa nu dorește pedepsirea acuzaților.

Pretorele Györi, — un maghiar reformat, de pe fața căruia imediat, la prima vedere, cești răutatea și dorul de răsunare contra acuzaților valași prezente — se lăfăia pe scaun ca la el acasă, înșirând câte verzi-uscate și aducând o cale de elogiilor organelor administrației maghiare. Dar pretorele — pentru ce-i doară dânsul pretore — nu uită a-și aduce laude și persoanei dsale.

Martorul se simte ofensat grav prin cele publicate de către ambii acuzați și, în consecință cere pedepsirea acuzaților.

au urît pe Români. Deci se țesură la întunec în contra lor intrigi de acelea, cari nu se putură observa nici paraliza.

Comandantului fortăreței i s'a nălucit că Românii ar avea de cuget să-i ia comanda și să o încredințeze unui român. Această nălucire ridiculă a schimbat tot planul de a mai ținea oastea lui Axente în cetate și a face împreună cu ea invazii. Deci soartea ei fu hotărâtă în secret, ca Românii să fie scoși din cetate ca să se întoarcă în munți.

În 25 Mai feciorii din batalionul lui Axente căpătară 2 măji de carne, cu mult mai mult decât li-se dăduse până aci. Li s'au dat opt sute căciuli militare, cari singure prezentau uniforma militară a acestui batalion; apoi se deteră încă câte 30 cartușe, deci acum avea fiecare 50 de focuri.

În urmă li-se spuse că în noaptea următoare au să facă sub comanda lui Axente o invazie asupra insurgenților postați la turnul de praf, iar de acolo să se arunce asupra celor din Bara-

banți. Au fost asigurați că 2 batalioane dela grănițerii din Banat li vor sta în ajutor și-i vor apăra cu două companii dela grănițerii români ardeleni.

În noaptea din 26 Maiu se preparară Românii pentru invazie, și în credința că după ce vor isprăvi cu acel atac se vor întoarce în cetate, și-au lăsat și puținul avut acolo.

Esiră prin poarta secretă, unde zăriră două companii grănițerești defilând pe întunec; mai târziu nu le mai văzură. În acest secret numai locotenentul A. Mânzat era indus, dar acesta nici după esirea din cetate nu le împărțâși Românilor adevăratul scop al esirei, care era mijlocul ca să scape de acești români.

Se făcură trei coloane: vice-prefectul Ioan Maior la dreapta, căpitanul vânătorilor Ioan Procopiu la stânga rămânând centrul sub comanda lui Axente. Atacul se îndreptă asupra batalioanelor dela turnul de praf și dela capătul viilor. Favorizați de întunecul nopții se apropiară neobservați de anteposturi, pe care le

uciseră la moment, apoi se aruncară asupra batalionului dela turn, dintre cari mulți nu apucaseră să se îmbrace. Pușcăturile și baionetele Românilor au trântit grămezi de insurgenți în jurul și în lăuntru turnului. S'a desfășurat o luptă crâncenă și pe care noaptea o făcea și mai înfricoșată. Românii ajunseră față în față cu insurgenții și luptară piept la piept și dacă nu s'au omorât unii pe alții aceasta se poate mulțumi căciulelor militare ale Românilor, căpătate în fortăreață. Vrajmași ne mai putând sta pe loc, incurcați și înfricați de marea lor pierdere — o tuliră la fugă. În aceea luptă 12 oameni de ai noștri încunjuțați de insurgenți au luptat bărbătește până au căzut 11 dintre ei, iar al 12 un student anume Blianca din Noslac, decurion în batalion, s'a prefăcut mort, și așa scăpând de ochiul vrăjmașului mai târziu s'a întors nevătămat la batalionul său.

(Sfârșitul în numărul viitor.)

MARGIT-VIORA { CRÈME. POUDRE. SĂPUN. Nesticăciosă, depărtează de pe față pistriul și totfelul de recurățanie. Prețul 1.60 eor.

In contra tăciunelui de grâu. Cel mai bun mijloc o dosă 40 fl., care ajunge la 100 kgr. grâu. (Br 359)

Praf pentru porci care promovează îngrășarea. 1 cutie . 70 fl. 1/2 Klg. . 1 cor. 50 „ 1 „ . 2 „ 50 „

De vânzare numai la: BRAUN ERNÓ farmacia la „Sfta. Treime”, Timișoara-Iosefin str. Bem 7.

(Publicul ascultător, între cari erau câțiva Români și *socialiști*, abia putea să se rețină să nu bufnească în râs auzind „fasiunea obiectivă” a dlui „martor”. — N. Rap.)

După ascultarea fasiunilor „martorilor” președintele invită pe procurorul *Vattai* să-și desfășoare vorbirea de acuză.

Acesta își i-a un aer grav — ca toți procurorii maghiari — și în cuvinte alese își exprimă „indignarea” față de acuzatul Dim. Casimir, care a cutezat să ofenseze și să insulte într-un mod atât de „obraznic” pe vicecomitele comitatului Timiș, pe pretorele cercual și pe notarul comunal, pentru „binefacerile” ce aceștia le fac întotdeauna, dar mai ales pentru jertfele acestora aduse pe vremea inundațiilor din anul trecut populației din comunele năpăstuite de potop.

Pentru al doilea acuzat dl procuror are cuvinte mult mai alese dar totodată și mai grave, deoarece acest acuzat este gazetar și ca atare prin cele scrise și publicate de dsa în organele de publicitate din Arad ale partidului național român, a otrăvit sufletele a zeci de mii de cetitori români, deșteptând în ei neîncredere dar mai ales ură neîmpăcată față de administrația maghiară din Ungaria, față de cea administrativă, care, se știe, — spune procurorul — *niciodată nu face deosebire între diferitele naționalități din țară*. Procurorul termină făcând un apel foarte sentimental la simțul de dreptate al juraților cerând ca aceștia să-i declare pe acuzați de vinovați.

Urmează apoi discursul de apărare. Dl avocat *dr. Gheorghe Crișan*, apărătorul acuzaților a finit un pledoar strălucit. Timp de o oră dl Gh. Crișan a explicat adevăratul senz al scrisorii lui Dim. Casimir și al comentariului în legătură cu această scrisoare, ambele apărute într-un articol în organele din Arad ale partidului național român, precum și motivele juste cari au necesitat publicarea aceluia articol. Una câte una dl Gh. Crișan a răsturnat toate afirmațiile procurorului și cu argumente puternice a dovedit netemeinicia acestor afirmații trase de păr.

Dl Crișan a criticat cu multă asprime procedura organelor administrației maghiare comise cu toate prilejurile mai ales împotriva populației românești dela sate. Nu e mirare — a spus dl Crișan — dacă administrația maghiară, mai ales cea dela sate, prin necontenitele ei vexațiuni și jigniri comise împotriva țaranului român îl fac pe gazetar să critice mai cu multă asprime această procedură a întregii administrații, care prin o astfel de procedură ea însăși deșteaptă în sufletul celor neîndreptățiți și umiliți neîncrederea ba chiar ura acestora împotriva ei și împotriva tuturor organelor executive ale ei, ne mai vorbind și despre brutalitățile jandarmilor din țara noastră a căror faimă a străbătut lumea întregă.

Dl Crișan termină arătând nevinovăția acuzaților și în consecință cerând achitarea lor.

Toți cei prezenți au ascultat în cea mai mare liniște și cu mult interes expunerile clare și frumoase bazate pe dovezi puternice ale vrednicului avocat român, care prin felul cum dsa a arătat starea tristă sufletească a țaranului român din cauza multor suferinți și umiliri din partea tuturor organelor administrative, a emoțional uneor publicul ascultător. Singur numai procurorul, susținătorul din oficiu ai acuzei, făcea mișcări nervoase și nu-l mai ținea locul din cauza deselor întepături fine dar foarte usturătoare ale dlui Crișan.

În sfârșit, în baza verdictului juraților, curtea cu jurați *condamnă pe dl Constantin Savu și pe Dimitrie Casimir la câte 4 luni temniță ordinară și câte 500 coroane amendă; în total, deci 8 luni temniță și 1000 cor. amendă.*

Dl dr. Gh. Crișan a anunțat recurs de nulitate

în contra sentinței. Procurorul a consimțit însă cu sentința curții cu jurați.

Dl dr. Gh. Crișan a cerut apoi liberarea țaranului Dim. Casimir până la confirmarea sentinței. Cererea dlui Crișan a fost însă respinsă.

Pahod na Nagyvárad!

Scrisori din Budapesta.

Vești dela „Petru Maior”. — **Cinematograful la sate. — O bibliotecă pentru naționalități în Budapesta.**

Budapesta, 16 Aprilie.

La apelul fraților dela Cluj, în chestia scoaterii la lumină a unei *reviste studențești*, s'a răspuns de aici cu cea mai mare însuflețire. A ținut însă societatea noastră să fixeze programul cu care aderează la ideea unei reviste, un program de muncă care diferă mult puțin dela al fraților Clujeni. Noi cerem o propagandă culturală largă, o propagandă militantă și nu „scoateră la iveală a unor elemente de valoare literară”. Talentele literare le vor descoperi revistele deja existente. Nu dorim ca revista studențească să fie tixită de versuri „stihuri” și de conferințele interminabile trimise dela societățile studențești.

Societatea „Petru Maior” la propunerea președintelui va sprijini și cu ajutor bănesc revista. Dorim cât mai grabnică intrupare a ideii ca la vară să putem răspândi revista pretutindeni.

Nu facem pe profetul în materie de educație a masselor; dar dacă în urma faptului, că filmul „Răsboiului Independenței Române”, după cum anunță ziarele noastre cutrieră Ungaria, — putem risca următorul prognostic: prin cinematograful românesc, cu subiecte ca răsboiul independenței, piese eroice, vederi din România, unde se desfășoară viața românească etc. etc., — s'ar putea contribui mult la luminarea idealului de viață a generațiilor viitoare. Pentru scopul acesta ar fi necesar organizarea unui capital de către *societățile noastre culturale*, cu tendința de a aranja spectacole cinematografice. Luptele independenței, luptele noastre electorale, gospodăria națională, invențiile moderne pe terenul economic, industrial-comercial, toate sunt elemente, cari desfășurându-se pe pânză, vor da educație bună masselor.

Să vedem în direcția asta de educație modernă, ce fac vecinii noștri unguri. Liga regnicolară culturală (Országos Közművelődési Tanács), — a cărei scop a fost gruparea societăților culturale maghiare — văzând că nu poate chema la viață productivă societățile, — a pășit de curând pe un nou teren de muncă. Liga aceasta acum o lună, a grupat o secție cinematografică în sânul ei, cu scopul următor: Deocamdată în 50 de comune liga va da producțiuni cinematografice Sâmbătă seara și Duminecă după amiază cu prețul de 10 și 20 fileri. Pentru aceste spectacole vor întrebuința salele de învățământ și alte localuri de ale societăților culturale. Projectograful și filmele, tot ce va fi necesar dă o firmă cinematografică de aici cu care liga are contract de amortizație pe doi ani. Rata de bani este de 20 cor. pe săptămână. Firma va produce numai film cenzurat de comitetul ligei. Avem cunoștință chiar și de primul program, care este: un film al lăptăriilor din Canada; cum se prinde pește și cum se aduce sărat pe piețele comerciale; ocelele din Europa; grădinaritul în Olanda; cum se fabrică ferul și diferite mașini agricole, apoi o serie de zece filme cu motive lucrate din viața neaoș ungurească: pusta Hortobágy; traiul poporului la șes; industria canalică; vederi din Tatra, etc.

Personalul angajat de ligă este un casar, un servitor, și învățătorul sau preotul din cutare sa-

te. Plata pe zi este dela 4—6 cor. Învățătorul ori preotul pentru această sumă e dator a da explicații cu ocaziunea rulării filmului.

Budapesta are o bibliotecă comunală care acum se mută din palatul primăriei în noul ei local. Acolo, după mărturisirea vice-directorului bibliotecii, se va deschide o bogată bibliotecă pentru naționalități. Iată ce zice șeful ei:

„Az új helységekben teljes nemzetiségi szépirodalmi és tudományos könyvtárt fogunk berendezni...” Adecă: în localitățile noue vor aranja o bibliotecă de literatură frumoasă și știință a naționalităților. Astfel muncitorimea slovacă, română și sârbă-croată va avea la îndemână tot ce cere educația ei spirituală. Apoi vom face și nițel geșeft, deschizând o bibliotecă de împrumutare pentru toate naționalitățile din țară. Toate naționalitățile dela noi își vor împrumuta cărțile pentru cetit.

Fără nici un comentariu noi adăogăm numai atât, că în una din ședințele soc. „Petru Maior” dl Stoica a zis cam următoarele: „...noi n'avem cărți, n'avem dulapuri. Avem o sumedenie de volume, art. de legi dela 1848 incoaci și mai avem gramatici nemțești de acum 40 de ani... Biblioteca noastră e lăsată în peire, mijlocue n'avem ca s'o reîmprospătăm, iar publicul nostru românesc ne trimite numai ce a rămas în pod, dela strămoși...”

R.

Incidentul dela Nancy.

Arad, 17 Martie.

Ziarul „Metzer Zeitung” publică cele petrecute la Nancy după spusele unui locuitor din Metz, unul dintre excursioniștii germani insultați de către Francezi. De fapt nu e vorba numai de un incident ci de două. Două grupuri de Germani cu totul străine de olaltă au făcut Duminecă o excursiune la Nancy. Un grup se compunea din doi negustori turinghieni, iar celalalt din 3 domni și 2 dame, locuitori în Metz. Societatea aceasta din urmă a intrat noaptea între orele 12 și 1 în „Café Lorain”, fără de a fi cercetat până atunci vre-un alt local de varieté sau vre-un concert, sau să fi avut ceva neplăceri. „Café Lorain” e foarte cercetat de studenți și în noaptea de Duminecă era tixită de oaspeți. Societatea germană, deabia s'a așezat la o masă, și dela oaspeții dela mesele din jur au început ai molesta pe străinii germani cu fel și fel de strigăte necuvincioase la adresa lor, dar ei n'au reagat, știind că spiritele sunt înfierbântate în urma serbătorii lui Poincaré, ce a avut loc în acea zi în Nancy.

Nemai contenind molestările și aruncându-se chiar și bilete asupra lor, pe cari erau scrise cuvinte injurioase, un membru al societății germane s'a adresat proprietarului localului arătându-i un bilet de aceste, care însă îi rugă să nu iee în serios purtarea necuvincioasă a injurătorilor. În local tot incidentul s'a redus numai la injurii.

La ora 1 însă localul a fost închis și societatea germană merse la gară, pentru a pleca cu trenul de orele 2 la Metz îndărăpt. Dar în publicul din cafenea ura împotriva Germanilor creșcu tot mai mult încât pe stradă Francezii înfuriați începură deja ai și insulta pe Germani, deși dintre aceștia doi, o damă și un domn, cari știau bine franțuzește, căutaseră a-i lămuri și a-i liniști pe următorii lor înfuriați. Dar înzădar. Atât damele, cât și domni au fost împinși, călcați loviți și scuipați în față. Și deoarece pe stradă era imposibilă o apărare s'au refugiat în grabă în edificiul gării unde credeau că o să fie în siguranță. Dar s'au înșelat, căci aci atât poliștii și impiegații dela gară priveau râzând cum

Institut de curățire chemică și vopsitoare de haine pentru femei și bărbați. Curățire de pene de struț și boauri.

Knapp Sándor
Institut de vopsitoare, și curățire chemică spălătorie cu aburi
ARAD. (Ka 429-59)
Institut de primire: **colțul str. Weitzer János**
(Vis-a-vis de poșta centrală)
Stabiliment: **Magyar-utca numărul 22**

Spălătorie și cealare de gulere și manșete. Comandele din provincă se execută conștințios și prompt.

erau insultați în modul cel mai ordinar și când mai târziu li s'a permis a se sui în vagon și li s'a pus la dispoziție cuirasari, cari să apere vagonul, aceștia însuși, în loc să observe ordinul primit, cu mulțimea fanatizată au pătruns și în vagon unde s'au continuat excesele până la plecarea trenului. Pe peronul gării într'aceea au sosit și cei doi negustori din Thuringia. Mulțimea devenită tot mai furibundă s'a năpustit și asupra acestor doi negustori strigându-le: „Aceștia sunt ofițerii germani cari și-au bătut joc de armata franceză!” Și bieții negustori au trebuit să sufere cele mai ordinare maltratări. După multe lovituri ce primiseră, mulțimea i-a silit să salte pe ofițerii francezi ce se aflau în gară, să se arunce în genunchi înaintea lor și să le ceară scuze, și cu fel și fel de șicanări, băgându-le cârnăței după grumazi, și aruncându-i cu frazele căuta cele mai brutale mijloace pentru a-și bate joc de bieții negustori.

Acesta ar fi incidentul dela Nancy, din cauza căruia întreagă Germania e revoltată la culme și guvernul german a trebuit să facă pași energici la guvernul francez. Dar acest incident n'a rămas unic, căci ziarul francez „Echo de Paris” anunță un alt incident în Grenoble. În teatrul din Grenoble s'a dat Marti piesa: Armata franceză. La reprezentație au luat parte și mulți Germani, cari i-au înjurat pe actori, defăimau piesa și îi batjocureau pe Francezi pentru trufia lor prea mare. Publicul francez s'a revoltat atât de mult de purtarea Germanilor, încât consecințele grave ale purtării nesocotite a Germanilor s'au putut evita numai îndepărtându-i în grabă pe Germani din sala teatrului sub scutul poliției.

Ura ce s'a aprins în timpul din urmă în inimile Francezilor împotriva Germanilor s'a manifestat și în Paris. După cum anunță „Berliner Zeitung am Mittag”. La vre-o 500 studenți universitari și liceani au inscenat pe stradele Parisul o demonstrație împotriva profesorului de limba germană dela Sorbonne, Milliard, care numai intervenind poliția cu toată forța și-a putut continua drumul. Demonstrații s'au dus apoi pe piața Concordiei unde au plantat pe statua orașului Strassburg tricolorul francez.

Jandarmul — factor de control al învățământului!

Cucuvaia din Iara de jos.

Arad, 17 Aprilie.

Unul din eufemismele cele mai obișnuite în țara asta a întunecului e desigur „imparțialitatea puterii de stat în chestiuni de educație a cetățenilor.” Statul se îngrijește de luminarea și progresul deoptrivă al popoarelor! Statul nu e vinovat de stările de întunecime din Bihor, Maramurăș, Hunedoara, Turda-Arieș etc., ci vinovați sunt cetățenii din numitele ținuturi, pentru că sunt „elemente repulsive culturii!” Așa glăsuiește regimul ungar ori de câte ori statistica îi desenează realitatea unor stări de rușine, aici în centrul continentului antimergător al civilizației.

De nenumărate ori însă patetismul acesta al regimului este desmințit în modul cel mai crud de fapte și întâmplări cari uimesc lumea întreagă prin drasticitatea semnificației lor. Așa, de pildă, după cum afăm azi din o corespondență ocazională ce ni se trimite din Iara de jos (comitatul Turda-Arieș), din această comună vestită a Munților-Apuseni, factorii reprezentativi ai statului, conducătorii administrației, — ai faimoasei administrații de dragul căreia aducem azi un nou tribut din libertatea noastră personală (osândă de 4 luni temniță ordinară a redactorului nostru responsabil) — s'au dedat iarăș la fapte de-un barbarism semnificativ.

Cazul e următorul:

D. Emanuil Irimie, dascălul nostru unit din Iara de jos, dorind să se conformeze circularei mitropolitane date în scopul instrucției analfabeților, a înființat cu analfabeții din sat, 36 înși, un curs zilnic. S'a început în 7 Ianuarie anul acesta în școala noastră din localitate. Un lucru frumos, care trebuie să îmbucure pe toți prietunii luminei, mai ales că cursuri, similare s'au înființat în multe locuri.

Reprezentanții statului nu s'au bucurat însă, ci foarte tare s'au supărat. Că multe cucuvaie sunt în ținutul Iarei-de-jos! Înainte de toate vestitul solgăbirău Ferenczy, care nu poate îndura nici o dără de lumină.

Abia au durat cursurile vre-o zece zile, când la porunca lui Ferenczy și apărură trimișii culturi naționale a statului: *un jurat și un jandarm*. Învățătorul a fost somat să disolve cursul, și asta în numele legii călcate atât de brutal în picioare. Adevărat că ministrul de instrucție al țării a aprobat circulara mitropolitană din chestiune, dar ce-i pasă unui solgăbirău, când, după vorba țiganului: solgăbirăul e domn mai mare ca împăratul.

Învățătorul s'a înființat ziua următoare în biroul solgăbirăului, unde a fost primit cu prea puțină urbanitate. I-a arătat circulara mitropolitană și ordonanța ministerială (nrul 50.877 din 1911) prin care se îngăduie instruirea analfabeților prin învățători.

Dupăce învățătorul nostru a așteptat mai bine de-o lună, când în sfârșit a primit un decis, prin care solgăbirăul — concezând ținerea cursurilor — pune următoarele opreliști:

Cu ocazia instruirii nu e permis să se dezbătă lucruri cari numai în adunări publice s'ar putea dezbate; nu pot fi aduse în discuție chestiuni nici de natură *politică*, nici *socială* nici *bisericească* — și cursul e pus sub controlul unui factor anume desemnat în acest scop. Factorii autorităților nu pot fi excluși dela cursuri.

Decisul acesta este adus atât la cunoștința lui *Jeremiás Emánuel* (Aici solgăbirăul maghiarizează în mod arbitrar numele românesc al învățătorului. Nota Red.) cât și la cunoștința comandei jandarmerești din localitate, pentru a exercia controlul.

Iată deci, că jandarmul a ajuns cea mai mare minune a secolului: factor de control al învățământului din Ungaria. Care poate să fie garanția de existență a unei țări, care se teme atât de mult de cetățenii ei cei mai răbdurii?! Să ne răspundă dl Ladislau Lukács și să ne răspundă strașnicul și neintimidabilul conte Ștefan Tisza!

Situația internațională.

Armistițiul între Bulgaria și Turcia.

Arad, 17 Aprilie.

O telegramă sosită azi din Constantinopol confirmă faptul că comandantul armatei turcești Izzed Pașa și generalul Savofi, comandantul armatei bulgare la Ceatalgea au încheiat verbal un armistițiu de 10 zile, dar ambii comandanți s'au înțeles a ține în secret armistițiul, până când nu-l vor aproba și celelalte state balcanice. Agenția telegrafică bulgară neagă încă armistițiul, și spune că comandanții armatelor s'au înțeles numai pentru o pauză de armă, pentru a-și îngropa morții. Fapt e că la Ceatalgea dușmăniile s'au sistat și cu toată probabilitatea nici nu vor mai fi reluate.

Amenință războiul greco-bulgar.

Despre pregătirile Greciei și Bulgariei pentru un nou războiu între ele sosesc știri tot mai serioase. Bulgaria pretinde Salonicul și Grecia e periclitată că va fi atacată în orice moment de către Bulgaria, dacă nu-i va ceda Salonicul. Ziarele bulgare accentuează deja că Salonicul va fi al doilea Adrianopol.

O hotărâre a conferinței dela Petersburg.

Petersburg. — Ministrul de externe rusesc aduce la cunoștință că membrii conferinței româno-bulgare s'au înțeles să nu comunice nimic presei fără o înțelegere prealabilă comună. Toate zvonurile apărute prin ziare în această privință nu corespund cu realitatea și trebuiesc atribuite încercărilor de a reprezenta lucrările conferinței sub o lumină tendențioasă. Fără a atinge esența lucrărilor conferinței, ministrul declară că în conflictul în chestiune, Rusia dela început și-a propus scopul nu de a proteja dorințele uneia sau alteia dintre părți, ci reconcilieră reciprocă. Grație acestei atitudini guvernul imperial a reușit la timp să împiedece o tensiune primejdioasă în raporturile celor două state vecine și coreligionare. Recunoscând această atitudine împăcuitoare și nepărtinitoare, cele două părți au adresat Rusiei cererea ca locul conferinței să fie la Petersburg. Fără a anticipa asupra deciziunii conferinței, ministrul de externe poate declara dinainte că Rusia fiind întotdeauna informată de părțile ambelelor părți, nu va iscăli decât o decizie în mod notoric acceptabilă de ele.

Aliații vor ceda în fața Europei.

Ziarul bulgar „Mir” exprimă convingerea că răspunsul aliaților la reprezentațiunea puterilor va fi cel din urmă și că încheierea preliminarilor și finirea ostilităților sunt iminente. Răspunsul puterilor nu satisface pe deplin cererile aliaților, însă aceștia, puși în fața Europei, vor trebui să cedeze în fața autorității ei. De sigur, situațiunea nu este lipsită de surprinderi și de complicațiuni, însă puterile ridicând aliaților facultatea de a impune la Constantinople condițiile păcii, nu se vor împotrivi pretențiilor.

Muntenegro nu cedează.

Din cercurile Curții din Cetinje se anunță că relațiunile dintre regele Nichita și ambasadorul rus Giers sunt foarte încordate. Se afirmă că au avut loc scene violente între dânsii. În afară de raporturile oficiale, orice relațiune a fost întreruptă între regele Nichita și d. Giers.

Vorbind despre chestia Scutarilor, organul oficios scrie următoarele: Muntenegro e hotărât să nu cedeze în chestia Scutarilor. Guvernul muntenegrean a declarat în diferite rânduri că Muntenegro preferă moartea decât să renunțe la Scutari.

Știri din România.

Sesiunea parlamentară va fi prelungită până la 12 Mai.

Dela 8—24 Aprilie inclusiv, Parlamentul va fi în vacanță.

O conferință interesantă la ministerul industriei. Reprezentanții societăților petrolifere din România, s'au întrunit ieri de dimineață într-o importantă conferință la ministerul de industrie și comerț.

Petroliștii au conferit cu d. ministru N. Xenopol în ce privește chestia înființării unei asociații de industriași, care, împreună cu casa centrală să poată trata răscumpărarea rentei celor loviți de invaliditate prin accidente și aceasta, pe baza legii minelor, adecă să se constituie soluția acordării salariului zilnic de o mie de ori.

A rămas să se studieze această chestiune și de către Casa centrală a meseriilor și asiguraților muncitorești ca apoi să se institue comisiunile necesare pentru punerea în practică a modalității stabilite.

Adaptarea motoarelor de benzină pentru funcționarea lor cu petrol lampant. Tot în această conferință d. ministru N. Xenopol a discutat cu petroliștii chestiunea adaptării motoarelor de benzină pentru funcționarea lor cu petrol lampant.

Pentru această adaptare este nevoie de oarecari modificări la cari trebuiesc supuse actualele motoare, dar odată realizate modificările cerute, micul industriaș prin înlocuirea combustibilului...

tibilului va putea să realizeze economii considerabile.

S'a discutat în principiu ca la cheltuielile necesare modificării motoarelor să ia parte și statul împreună cu societățile petrolifere, alături de micul industriaș.

Economia ce se va realiza constă din următorul fapt: benzina costă 24 lei suta de kilograme, în vreme ce petrolul se poate cumpăra după prevederile legii de contingenta, numai cu 16 lei suta.

Modificarea legii de consolidare a terenurilor petrolifere. Cu ocazia conferinței ce a avut loc, d. ministru N. Xenopol, a comunicat d-lor petroliști că va putea modifica proiectul de lege al consolidărilor petrolifere.

Noua modificare este încă în studiu — a adăugat d. ministru — și peste două trei zile cele hotărâte se vor da publicității.

În tot cazul — a declarat d. ministru al industriei — nu poate să rămâie în vigoare și o soluțiune trebuia găsită.

Monumentul generalului Lahovary. Statua generalului Iacob Lahovary este aproape terminată și va fi așezată și inaugurată în cursul lunii Mai, în mijlocul piațetei care va fi deschisă de către primărie pe locul dintre bulevardul Colței, str. Căminului și str. Costa-Foru.

Locul a fost ales și cerut primăriei în acest scop de către d. Take Ionescu.

Statua e opera sculptorului Oscar Spaethe și reprezintă pe generalul în tinută de campanie, cu ambele mâni pe mânerul săbiei, având privirea îndreptată spre orizont.

Pedestalul e un bloc de piatră, simplu, fără vr'un bas-relief sau vre-o figură alegorică.

Măsuri cu privire la Malarie. Dl profesor dr. Minovici, directorul general al serviciului sanitar a adresat următoarea circulară către prefecturile de județe:

Este stabilit științific că apele stagnate și mai ales cele mici, cum sunt băltoacele din jurul puțurilor sau cele provenite din adunarea apelor de ploii sau din topirea zăpezilor, apele adunate în șanțurile șoselelor, apele din diferite rezervoarii casnice, când stau mult timp expuse aerului, sunt mijlocul cel mai prielnic pentru larvele fânțarilor (onofeles) transmițători ai frigurilor de baltă (paludismul) și deci una din măsurile esențiale pentru prevenirea acestei boale este desființarea acestor medii favorabile înmulțirii acelor fânțari. Vă rugăm dar, dle prefect, ca până vom decide de modalitatea companiei antimalarice, să dați ordine severe autorităților administrative și jandarmilor ca, luând și avizul medicilor respectivi, să dispună grabnic executarea acestor măsuri.

Considerând că celelalte măsuri antimalarice cum e secarea bălților mari, drenarea terenurilor mlăștinoase cer mijloacele bănești mari, iar protecțiunea mecanică contra întepăturilor de fânțari este neaplicabilă și nepractică în comunele rurale ale României, credem că măsurile arătate mai sus unite cu chinizarea populațiunii vor contribui mult la restrângerea paludismului în satele noastre.

Nouă proiecte de lege. Cu un raport al dlui C. Rădulescu-Motru, s'a distribuit ieri la cameră proiectul de lege pentru modificarea legii pentru înființarea casei de economie a corpului didactic.

2. Proiectul de lege prin care ministerul de războiu a autorizat să cedeze gratuit cercului subofiterilor activi din garnizoana București o porțiune de teren pentru clădirea Cercului.

3. Proiectul de lege pentru înființarea unei concesiuni de rețea de tramvai electric și extinderea luminatului cu electricitate în orașul Ploiești.

4. Cu un raport al dlui general Spiroiu proiectul de lege privitor la convențiunea din Geneva 1906 relativ la îmbunătățirea soartei răniților și bolnavilor în timp de războiu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 17 Aprilie 1918.

Petre Liciu.

— Un an dela moartea lui. —

Privesc mereu la figura luminată a neuitatului artist și mă gândesc la timpul care a trecut atât de repede. Un an tocmai, atâtea luni, atâtea nopți negre, chinătoare. Un strop de vreme totuși de când cel mai expresiv talent al Teatrului român ne-a părăsit.

Imi vine în minte a doua ziua cernită a înmormântării iubitului maestru: 3 Aprilie 1912. O după amiază tristă, întunecoasă, umedă; un cer de plumb, nolinistit, o atmosferă încălecată. Picături curate de ploaie rece, căzând cernite în lacrimi diafane. Biserica de pe calea Victoriei neînăpătoare pentru mulțimea amicilor cari îi înconjurau sieriul. Norodul cuminte și tăcut al satelor, delegații țărani, cu steagurile secțiilor „Ligei culturale” stând de jur împrejurul bisericii. Tinerime multă, îndurerată. Toți tovarășii de muncă și credință.

Sedeam într'un colț al pritorului bisericii și ascultam cu inima împetrită cuvântarea dăoasă a dlui Gârleanu. În clipele acelea înțelegeam până în cel mai nemărturisit gând, greutatea durerei ce poate doborî sufletele. Și ea mine erau toți. Sute de priviri erau înălțate... Muria în trupul acela tânăr și viguros, în mintea aceea deschisă, în sufletul acela de aur, prea multă viață, prea multă putere. Se cobora parcă în mormântul negru și înghețat, odată cu cel mai drag tovarăș de ideal și o parte din credințele și puterile noastre proprii. Și de aceea o lume întreagă se simțea doborâtă de durere...

Văd apoi cuprinsul cimitirului Bellu. Se inserase aproape. O ceață ușoară, un vâl îndoliat, plutea ușor în aer. Convoiul trist intra pe poarta lăcașului de veci. Cu toată vremea rea, prietini buni nu l-au părăsit până în fața groapei. Vedeam pe N. Iorga, pe V. Gh. Mortun, pe Dalavrancea, pe Aristizta Romanescu; vedeam atâtea amici cari l-au iubit în viață. O clipă numai și Petre Liciu avea să dispară, învâluit în țărna neagră, pentru totdeauna. În fața groapei deschise, cele din urmă cuvinte de adio le rosti d. Bărsan...

Tabloul acesta îl am în minte când privesc figura blândă a regretatului Liciu. Tabloul acest trist, dureros cum nu eunose altul, mă chinuiește de atâtea ori. Și totdeauna mă întreb: Cum de-a putut încăpea în groapa aceea neagră, atâtea viață, atâtea tinerețe, atâtea gânduri? Cum de s'a îndurat moartea să ne răpească din mijlocul nostru pe unul din cei mai harnici muncitori?

Petre Liciu! Bucovinenii știu rosti cuvântul acesta atât de frumos! Poate nicăiri marele artist n'a fost atât de iubit ca în colțul acela de Moldovă. Turneurile lui prin Bucovina trezise o viață nouă; trezise vremile bune și dăoase ale lui Millo. Coborâse în sufletele tuturor pe lângă înțelegerea aleasă a adevăratei arte și conștiința unitară de neam. Iubiau bucovinenii arta artistului Liciu, dar mai ales iubeau arta artistului român Liciu.

Cât de duos povestea Liciu turneul lui în Bucovina! Primirea ce i-au făcut-o țărani în Câmpulung... Cântările din buciun, ovațiile mulțimei. Pentru prima oară lăcrăma... Poate cele mai scumpe lacrimi, focul lui în toate orașele, au fost adevărate sărbători naționale.

Petre Liciu mai mult decât un artist a fost un mare român, un credincios al ideilor naționale, un fanatic naționalist. Rare ori totuși își mărturisea aceste credințe prin vorbe. Tocmai pentru că îi erau dragi, pentru că se identificase în firea și sufletul său. Vorbea cu drag numai în cercul în care se simțea bine. L'am auzit o singură dată vorbind despre naționalism. Era în 1911, prin Martie. Cățiva prietini de idei înghetaserăm o convenire într'o sală a unui restaurant în București. Invitasem și pe Liciu. A venit printre cei din urmă. Vesel ca nici odată, râdea și glumea cu fiecare. Când, după cererea tuturor, s'a sculat și a rostit câteva cuvinte despre „noua credință”, am înțeles se înscamă să stăruie cu tot sufletul într'o idee. Fața senină a omului de odinioară, căpătă o contractare serioasă și hotărâtă, privirea luca scânteeoare, bratul izbea scurt masa.

Dacă a fost atât de mult iubit Petre Liciu, apoi a fost iubit tocmai pentru aceste calități ale sale: Stăruința neșovăită într'o idee. Iubirea față de munca trezitoare de neam. Credea mult, credea adânc în izbân-

da și curățenia ideilor dlui Nicolae Iorga. Ca om care cetise și văzuse multe, ca artist umblat prin toate colțurile țării, avusese ocazie să se convingă de uriașă putere ce zăcea ascunsă în piepturile mulțimei, putere întărită prin credințele noului curent naționalist-democrat...

La moartea lui — ca totdeauna numai la moartea cuiva — toți au mărturisit că într'adevăr a murit „un om”. De sigur, un om care crezuse adânc „într'o idee”. Un om care și el încercase în viață decepția dureroasă a nerecunoștinței! Un om cum n'am avut și nu vom avea multă vreme!...

Sp. Carpus.

Fondul de zidire al noului seminar gr. or. arhidiecezan. Cetim în „Telegraful Român”:

În ședința plenară a consistorului arhidiecezan, care a avut loc Luni în 1 (14) a lunii curente, s'a raportat, că în urma exundărilor și grindinei ce au bătuit în anul trecut unele părți ale arhidiecezei, colecta pusă la cale prin circularul consistorului Nr. 5559 din 7 (20) Maiu 1912 s'a amânat pe anul curent și astfel rezultatul colectei până acuma în general nu corespunde așteptărilor; dar în special s'a luat act cu plăcere, că membrii direcțiunii și funcționarii institutului de credit și de economii „Albina” au contribuit cu 50.000 coroane; în total deci cu cele 50.000 cor. votate de adunarea generală, „Albina” contribuie, ca marele mecenat Stroescu, cu 100.000 coroane la mărețul scop.

Dacă băncile românești și peste tot intelectualii noștri vor fi pătrunși de datorința lor, precum cu plăcere constatăm, că este „Albina” și funcționarii ei, credem, că în timp relativ scurt se va edifica noul seminar.

Să nu ne răzimăm tot în popor la realizarea scopurilor noastre bisericești și naționale din centre. Are poporul sarcinile sale locale cu susținerea școlii confesionale și a bisericii sale.

Intelctualii, cari au și priceperea și mijloacele materiale, să aibă zelul și conștiința de datorie, cum o are poporul, și atunci prosperarea noastră este asigurată.

„Revistă politică și literară”. Peste câteva zile va apare numărul prim de pe anul V. de apariție din **Revista politică și literară**, ce apare la Blaj sub conducerea dlui Aurel Ciato și cu colaborarea celor mai distinși scriitori dela noi și din România. Acest număr va cuprinde valoroase lucrări de știință și literare din penna dlor George Coșbuc, M. Străjan, D. Nanu, C. Moldovanu, I. P. Floranțiu și alții.

Număr de probă se trimite la cerere gratuit. Costul abonamentului la această excelentă revistă este: 12 cor. pe un an; pentru România și străinătate: 20 cor. pe un an.

A se adresa administrației în Blaj — (Balázsfalva.)

Congresul studentesc dela Marburg. *Relativ la congresul studentesc care va avea loc la 16 Mai v. a. c. în Marburg-Hessen, (Germania), primim dela d. avocat Trișcă, membru în comitetul de inițiativă următoarele lămuriri:*

Congresul va dura două zile. Comitetul dispune de un fond pentru a da gratis drumul și întreținerea la 4 gazetari români, 6 străini, la 90 de studenți ori români de orice profesie (muncitori, advocați, doctori, etc.) de preferință la 20 studenți din București, 10 Iași și 60 Români din provinciile subjugate.

Biletele de dus și întors se vor obține între 1 și 15 Mai prin poștă dela d. Trișcă Marburg Hessen (Germania). Aceste bilete vor fi însoțite și de cartea de liberă petrecere la unul din hotelurile din Marburg. În timpul congresului se pot discuta în limba română orice chestii privitoare la națiunea română. Acei cari vor ca discursurilor lor să fie pomenite în ziarele străine, sunt rugați ca până la 25 Aprilie a. c. să trimită la arătata adresă rezumatul tradus într'o limbă universală. Tinuta e absolut numai în frac sau costum național.

Se dau 10 permisiu cu aceleași avantajii la 10 doamne din țară și provinciile subjugate cu obligația de a purta costum național. În ziua a doua dela 5—7 p. m. serată muzicală (congrisiștii se pot anunța) la 7 jumătate prânz oficial; după 10 bal. Cei cari nu vor pleca din București sunt rugați a indica în cerere gara de plecare. Pentru acei cari vor să ia parte pe spese proprii și cari se vor anunța până la 25 Aprilie vor obține bilete cu reducere dela agenții Kook Piața Teatrului, vor avea camere pentru 2.50 cu dejun și 1.60 masa zilnică. Cererile, cu lămuriri suficiente, se primesc până la 25 Aprilie.

Societate sportivă în Sibiu. Ni se scrie: Sâmbătă, în 12 Aprilie, s'a întrunit la o consfătuire intimă un număr frumos de intelectuali din Sibiu și au decis să înființeze o societate, cu scopul, de a cultiva gimnastica, sportul și mai ales turistica, pentru care împrejurările locale sunt atât de favorabile. Într'adevăr puține tinuturi se pot mândri cu atâtea frumuseți naturale, ca cel al Sibiului, și de mult s'a simțit aici trebuința unei încheșări într'o societate, care să facă toate înlesnirile membrilor ei pentru cunoașterea regiunilor romantice, pe cari natura le oferă cu atâtea prisosință. S'a discutat și primit un proiect de statute și s'a ales o comisie, care să facă toți pașii de lipsă pentru ca societatea să-și poată începe cât mai curând activitatea. — Dorim să fie într'un ceas bun.

Alegere de preot-capelan. Ni se scrie: Zilele trecute a fost alegere de preot-capelan în frunțașă comună românească Simand, protopopiatul Chișineului. A fost ales tânărul Cornel Leucuța absolvent al seminarului „Andreian” din Sibiu, fiul actualului preot din aceeași comună Ștefan Leucuța și nepotul decedatului paroh Maximilian Leucuța. Noul preot e al treilea din aceeași familie și aceasta dovedește dragostea și buna înțelegere ce există între păstor și păstoriți.

Alegerea a fost condusă de revendisimul d. protopresbiter Dr. Dimitrie Barbu.

Preoțimea tractului Chișineu primește în noul ales un însuflețit tovarăș de muncă în via Domnului. — Un prieten.

Cutremur de pământ în Căraș. Ni se scrie din Cutina: Azi 16 Aprilie a început și pe aici încă de ieri dimineată un viscol cu neauă, așa că azi dimineată au fost albi, atât pomii cât și pământul, după ce s'au precedat de repetite ori durăituri înăbușite, pe la 5 oare dimineată s'a cutremurat pământul destul de simțitor, însă pe la 5 și 20 minute a fost al doilea cutremur — foarte violent — durând aproape o minută, direcția după părere: ost-vest.

Impresia: — Fiind încă în pat, când deodată s'a produs o puternică văjeitură, ca de un uragan izbindu-se pare-că de edificiul școlii de altcum destul de solid — clătinându-l din temelii, dându-mi impresia unei prăbușiri grozave.

Zic, a ținut mult, pentru că am avut vreme să meditez destul și să-mi dau seama despre ceea ce era.

Intrebând o femeie care chiar atunci mergea pe drum după apă, mi-a spus, că mai înainte a auzit în depărtare niște detunături — ca de dinamită — și după aceea vijietura și cutremurul, în urmarea căruia spre a nu cădea s'a abătut din drum clătinându-se până la un gard, ținându-se de el.

Unii susțin, că și noaptea pe la 12 ore au mai simțit cutremurul. — *Informator.*

O întrecere de aviațiune dela Paris la Berlin. În apus a fost urmărită cu deosebit interes întrecerea de sbor cu aeroplanul între germanul Audemars și francezul Dancourt, dela Paris la Berlin. Ca premiu pentru învingător a fost desemnat paharul de Pommery.

Dancourt pe drumul dela Paris la Berlin a poposit de două ori, pentru a-și lua benzin. A ajuns la Berlin în jumătate atâtea timp cât îi trebuie trenului expres Paris—Berlin să parcurgă. Eri dimineată a plecat deodată cu Audemars, pilotul german încrezut, care în anul tre-

cut a tăiat văzduhul în două rânduri cu aeroplanul dela Paris la Berlin. De data asta Audemars a aterizat în Wanne pentru a-și lua benzina pentru motor, dar nu i-a mai stat în putință să se înalțe cu aeroplanul bătând foarte puternic vântul, — a renunțat la continuarea drumului. S'a hotărât totuși ca Joi să-și continue drumul. Dancourt apucase alt drum și a avut avantajul de a nu fi întâmpinat obstacole care să-l zăbovească în drum.

Dimineața la ora 5 Dancourt și-a luat sborul din Paris, și peste două ore plutea pe deasupra Lüttichului unde a aterizat și s'a aprovizionat cu benzin, odihnind două ore. La ora 9 și 30 min. și-a continuat drumul, la ora 1 și 5 minute a ajuns în Hannover, unde iarăși aprovizionându-se la 3 și 38 a luat-o în direcția Berlinului. A întâmpinat mai multe puternice curente de aer, dar peste 3 ore și-a ajuns ținta. La orele 6 și 45 min. a aterizat în Iohannisthal. — Expresul Paris—Berlin parcurge în timp de 22 ore distanța pe care a parcurs-o Dancourt în 8 ore și 52 minute. Surprinderea și mirarea cea mare a enormului public german adunat în Iohannisthal, care a isbucnit în aplauze la ivirea aeroplanului în zări, a îndurat o neplăcută desamăgire căci n'a coborât din aeroplan Audemars, ci Dancourt! pilotul francez.

Cât despre Audemars, spun veștile ce vin din apus, că el ar fi știut deja în Wanne că inimicul sau concurent câștigă paharul de Pommery, și — azi s'a răzgândit să plece îndărăt la Paris.

CRONICA SOCIALĂ

Petrecere în Cuzdiora. Tinerimea română din Cuzdiora dă o producție teatrală urmată de petrecere populară la 28 Aprilie st. n. (a doua zi de Paști) în localul școlii confesionale de acolo. Venitul e destinat pentru augmentarea fondului cultural al bisericii. După producție se va juca Bătuta și Călușerul.

Din Alba-Iulia.

Răspuns la scrisoarea „Reuniunea economilor și meseriașilor din Alba-Iulia”.

(Fine.)

În 6 Martie 1910 în conțelegere cu dr. Marcic am făcut o nouă încercare și eu și dl dr. Marcic am lansat un apel, în care am arătat însemnătatea reuniunii, am pus la inima fiecărui român să se grupeze în jurul ei și am convocat o adunare de constituire pe 27 Martie 1910.

Rezultatul a început să fie îmbucurător și în adunarea ținută în 27 Martie 1910 am fost ales cu unanimitate de prezident al reuniunii. Își aduc poate aminte cei prezenți, că atunci am declarat, că numai sub acea condițiune primesc conducerea, dacă voi afla sprijin, căci la caz contrar vom ajunge iarăși la stagnare.

În acest timp averea reuniunii a fost 3 cor. 34 fileri. Afară de această avere sunt două fonduri „fondul iubitorilor repauzați” și fundațiunea „Coroana”, cari ambele au făcut 34 cor. 19 fileri. Dovadă libelele de depunere. Cu averea aceasta, fără membrii, căci membrii, dacă înceată de a plăti taxele anuale, înceată de a mai fi și membru (§ 9 din statute) fără local și fără sprijin, mîntea sănătoasă spune, că e absurd de a pretinde dela conducători să susțină o reuniune.

Astfel fiind starea faptică a lucrului, am convocat în cancelaria mea pe membrii comitetului la ședință la 7 Mai 1910, apoi la 9 Iunie 1910 și pe urmă la 7 Iulie 1910, adevă în fiecare lună, precum prescriu statutele. În prima ședință am ales un portel, ca să încaseze taxele și am ales o comisiune ca să se îngrijească de un local, dar deja în a doua ședință comisiunea a raportat, că nu află local ieftin și acomodat, iar casarul raportează, că taxe nu incurg. Am recurs la aranjarea unei petreceri. Rezultatul material a fost 5 cor. 38 fileri.

La a treia ședință prezentându-se numai 2—3 membrii din comitet, deciziuni nu am putut lua și astfel soartea reuniunii a fost de prevăzut.

În anul 1912 averea întreagă a reuniunii a fost 105 coroane 32 fileri.

În acest an în conțelegere cu unii tineri meseriași s'a aranjat o altă petrecere, cu scopul ca să se adune cel puțin atâtea, ca să se poată închiria un local și să se procure câteva ziare. Rezultatul material a acestei petreceri a fost 82 cor. 60 fileri, cari bani se află la mine, dimpreună cu libelele de depuneri dela institutul „Iulia”.

Deci de prezent averea reuniunii ar face total 187 cor. 92 fileri.

Am încercat și în anul 1913 să aranjăm o petrecere, au și fost câțiva tineri meseriași la mine și i-am rugat, să conscrie meseriași, cari ar dori să reinviăm reuniunea, ceea ce mi-au promis, dar n'au făcut.

Deci din toate acestea cari invoală în sine purul adevăr, reiese, că nici când nu am râvnit la posturi onorifice, că decadenta reuniunii nu mi-se poate reproșa mie, că perită a fost, când am preluat-o, tot așa nici nepăsarea nu e pe partea mea, nu e adevăr, că eu nu m'am interesat de soartea reuniunii, ci din contră am susținut ideia reinvierei ei, nu e adevăr, că am fost recercat, ca să convoc adunare generală, dar nici nu aveam pe cine, nu e adevăr, că am fost provocat să-mi dau seamă de banii incurși la petrecerea aranjată în anul 1912, dar nici nu aveam cui, nu e adevărat, că sub prezidenția mea s'au vândut și din parte-mi s'au cumpărat mobilele reuniunii, dar s'au făcut aceasta, pentru mântuirea lor și la intervenirea mea în interesul reuniunii.

Acestea am avut de datorință să le expun în interesul adevărului cu adaosul, că celea înșirate aici le pot și dovedi cu documentele, cari se află în posesiunea mea.

Alba-Iulia, la 10 Aprilie 1913.

Dr. Camil Vollean
advocat.

Bibliografie.

Noutăți literare apărute acum de curând se află de vânzare la Librăria Tribuna din Arad. Mai jos dăm titlul cărților:

N. N. Beldiceanu: „Chilia dragostei”. Prețul cor. 1.50 + 10 fil. porto.

M. Theodorian-Carada: „Medalii și plachete” (general Magheru, Ion Brătianu, principele Dumitru Ghika, Calinic Miclescu, ș. a.) Prețul cor. 1.50 + 10 fil. porto.

Bucura Dumbrava: „Pandurul”. Prețul cor. 3 + 20 fil. porto (Cu 460 pagini.)

Ion Dragoslav: „Volintirii”. Prețul cor. 1.80 + 10 fil. porto.

A. Fogazzaw: „Misterul Poetului”. Roman. Traducere de D. Tomescu. Prețul cor. 1.80 + 20 fil. porto.

E. Lovinescu: „Aripa morțel”. Roman. Prețul cor. 1.80 + 10 fil. porto.

I. H. Fabre: „Din moravurile și pornirile insecretelor”. Cu figuri Prețul 30 fil. + 5 fil. porto.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Văd. Ludovica Oros, Șimleu. Am primit 7 cor. ca abonament până la 30 Iunie 1913.

Gheorghe Tăran, Lugoj. Am primit suma de 40.42 cor. pentru exemplarele trimise în Martie c. Ioan Albon, Szászsebes. Abon. D-v. e achitat până la în Maiu 1913.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Ochiuri de găină, bătătură, întărituri, nișeluri, dispar în timp de 48 ore dacă folosești „CANNABIN”

1 sticlă . . . . . 1.40 cor.
3 sticle, porto plătit 3.—

Se capătă la farmacia:

Dr. FLESCHE E., Győr, XIII.

la 907

Caut un
CANDIDAT DE ADVOCAT
cu praxă bună. Cel interesat să se adreseze la
subscrisul.

DR. ȘERBAN DE VOILA,
advocat, Făgăraș.
Se 1049.—

AVIZ

Biroul inginerului **Laurențiu Giurgiu** se află
în **Timișoara-Cetate (Balázs-tér Nr. 1).**
Gi 1050.

CANDIDAT DE ADVOCAT
cu practică, află aplicare momentană în can-
celaria

DR. VASILE AVRAMESCU,
Máriaradna.
A. 1064.

Caut
O ECONOAMA INTELIGENTĂ
Sunt un preot văduv, în etate de 58 ani.
Leafă după învoială, în caz contrar restituți spe-
sele de călătorie. A se adresa

Ioan Topanu,
paroh gr.-cat.
Hodosfalva, up. B.-Hunyad
gara Malomszeg.
To 1065

ANUNȚ.

Caut
un candidat de avocat și un scriitor
vărsați în afacerile fonduare.

A se adresa Dlui
Dr. ENEA ANDREA, avocat
(A 1011) Nocrich (Ujegyház).

In atențiunea pomicultorilor.

Deoarece omizile **pustiiesc în mod în-
grozitor pomii,** atrag atențiunea on. pro-
prietari de pometuri să stropescă grabnic
pomii cu

EMULSIUNEA - TABICOTIN 20%

deoarece în caz contrar poamele vor cădea
vermenoase înainte de vreme.

Vo 1059 **VOJTEK ALAJOS.**

EMULSIUNEA - TABICOTIN

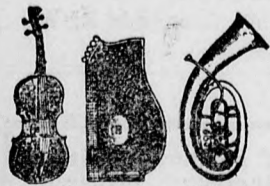
de vânzare la firma

VOJTEK și WEISZ, Arad.

Braun Antal

primul fabricant de instrumente mu-
zicale în Ungaria-de-sud

**TIMIȘOARA-CETATE (Temesvár
Belváros), str. Prinz Eugen nr. 14**
(Casa proprie).

Cel mai mare, mai
ieftin și mai renu-
mit magazin de in-
strumente muzicale
în Ungaria-de-sud.
Mare depozit de
violini, cimbale cu
tonuri curate și pu-
ternice, — fabricate
proprii, precum și instrumente de metal, de
lemn, de suflat, — cu arcuș și instrumente de
lovit. Specialist în executarea instrumentelor
cu arcuș și de metal și reparator pentru
tromboane acustice. Se garantează pentru ton-
nuri curate și puternice! Expediază instrumente
muzicale pentru orchestre, cu prețuri foarte
moderate. Mare asortiment de achizite muzi-
cale.

Reparaturile se execută prompt și con-
științios, pe lângă garanță. Catalog ilustrat
gratis și franco. (Ba 178)

FJSCHER TESTVÉREK

fabricanți de țesături de
sârmă, de sârmă pentru gar-
duri, de site și sârme de oțel,

ARAD, str. József-főherceg nrui 8.

Localul fabricii: **str. Kossuth nr. 45.**

Telefon nr. 557.

Oferă orice lucrări, aflătoare în
depozit, în bransa aceasta, cu pre-
— țuri ieftine de concurență. —

Prețurent se trimite la dorință gra-
tis și franco. Fi 1017

MAȘINI

pentru industria cimentului.

Fabrică pentru țevi
de ciment, presă pen-
tru table de ciment
și aranjează fabricii
complete din ciment

**Hazai fémlemez és cze-
mentgyári gépgyár r.-t.**

**BUDAPEST VI.,
Reiter Ferenc-u. 66.**

TELEFON: 93—13.

Ha 140—120

PENTRU ARANJAMENTE ȘI LUCRURI BISERICESTI,

dacă voți să cumpă-
rați, cereți prețurent
dela fabrica de in-
dustrie artistică bise-
ricească a firmei

VRANITS és TAUSCH Wa 1013 **Ujvidék.**

PRIMA TURNĂTORIE DE CLOPOTE.

JURISIGS MÁRTON

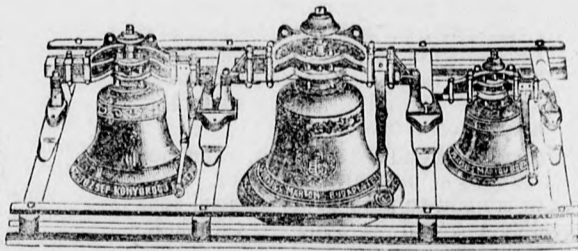
montor de clopote
și fabricant de staluri
pentru clopote

BUDAPESTA, Rozsa-u. 51—53.

Firmă catolică.

Telefon 77—51.

Execută orice lucrare în această bransă:
expediază clopote excelente cu tonuri cu-
rate și pline, rețornă clopote vechi, re-
montează clopote vechi pe coroane învâr-
titoare din fier vărsat sistem Pozdech, even-
tual pe coroană învârtoare din fier fâurit.
Schimbă limbi învechite etc. Execută stal-
luri drepte și orizont-le din fier de clo-
pote, cu prețuri moderate. — Cu pros-
pecte servese cu plăcere. Mai departe ex-
cut ștot felul de aranjamente complete
pentru ateliere de lăcătușerie și fâurărie.

DOAMNĂ

„CREMA MARGIT” a lui FÖLDES

CA FAȚA SĂ-ȚI FIE CURATĂ, TINĂRĂ ȘI PLĂCUTĂ

„Crema-Margit” este materia cea mai plăcută de înfrumșetare a doamnelor din elită și
este cunoscută în toată lumea. Putere neântrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o în-
tinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit” o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii în-
chise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.

„Crema-Margit” e nestricăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată care în
străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen în Arad.

WILHELM PLATZ

măsar pentru zidiri și lucruri de artă
SIBIIU (NAGYSZEBEN) STRADA SĂREI nr. 20.

Execută toffelul de lucrări pentru zidiri și lucrări de masar, precum; lucrări pentru zidiri, mobilă, aranjamente pentru farmacii, școli și pentru cafenele, după desen, din material bun și uscat, pe lângă garanția și cu prețuri moderate.

(Vi 391)

Să ne credeți că este în interesul D-stra dacă comandați coasa „Koronagyémánt”.

Cu coasa „Koronagyémánt”

bătută odată se poate cosi ziua întreagă deoarece e făcută din oțel diamant, coase rele și moi nu se găesc între ele.

Pentru trăsnicia fiecărei bucăți garantăm.

75 180 85 90 95 100 110 cm. la comanda de 10

Prețul: 1 buc: 1'80 1'90 2' - 2.20 2.40 2.50 2.60 cor. buc. 1 se dă rabat.

Comandele se pot face prin rimiterea banilor înainte au pe lângă rambursă la **Lengyel Testvérek**, magazin de coase „Koronagyémánt”.

Kaposvár, Fő-utca 22 R.

Le 523

Zădarnic cauți D-fa

ghete frumoase, bune și elegante, căci nu vei găsi câtă vreme nu vei merge să-ți cumperi ghete dela „Ciobota roșie” (Piros czizma) a „Asociațiunii călțunarilor din Arad” („Aradi czipészek termelő szövetkezete”) piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 14. O singură încercare vă va convinge.

Asociațiunea călțunarilor din Arad

ARAD, piața Libertății nr. 14. (A 999)

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE

GEORGE RUMMEL

SIBIIU, Honterusgasse n. 5

se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stim. dame cele mai nouă și clasic jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8-10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 oare de două ori. Haine de doliu le execută în 12 ore. (Ru 66)

Convingerea e siguranța cea mai bună! La comanda mai mari mă prezint ori unde pe spele proprii.

EDUARD LEXEN,

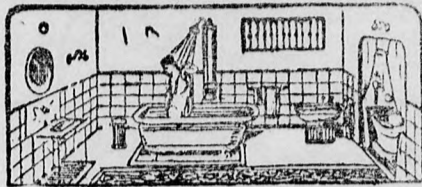
tinichigiu și antepriază de instalațiuni

Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63.

Prăvălie: Strada Gâbel Nr. 2.

Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de tinichigiu și galanterie la edifici, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dulapuri pentru ghiță, vase pentru spălat și altele. **Specialist în apeducte la case, canalizări, conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie**

Lampe de carbid de toffelul dela 3 coroane în sus. —

Engrosiștilor li-se dau rabat.

Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc.

Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă

29-

În atențiunea senatelor școlare!

Distins de către camera comercială și industrială din DOBREȚIN.

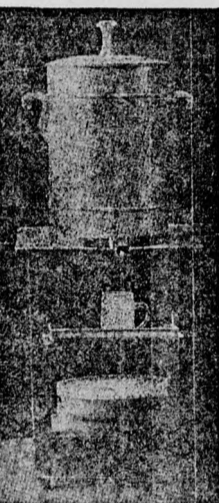
KASZÁS GYÖRGY

ATELIER DE TINICHERIE PENTRU ZIDIRI ȘI LUCRĂRI DE ARTĂ
NYIREGYHÁZA str. Debrecen 7.

Oferă rezervoarii de apă pentru sălile de învățământ. Din ține, cu picioare, 2-2 buc. vase smălțuite de băut și o tasă pentru pahare.

Catalog de prețuri gratis

Correspondență în limba maghiară și germană.

Urmașii lui Szöcs F. Lajos

MINORITS ȘI KINDA

salon de croitorie pentru bărbați.
DÉVA, FÖTÉR.

Croi excelent.
Execuție elegantă.
Prețuri moderate.

Avantajele hainelor comandate din materiale bogatului nostru asortiment de materii din străinătate. Pentru comenzi din provincie, pentru 4 rânduri de haine, la dorință, mergem pe cheltuiala proprie la fața locului. Execuție promptă și conștiințioasă.

(Mi 742)

(Si 4-40)

Unde

se pot cumpăra cele mai bune și elegante **plăciere? numai**

la fabrica de plăciere **Gustav Schmidt**, SIBIIU Piața-mare în palatul Bodencredit

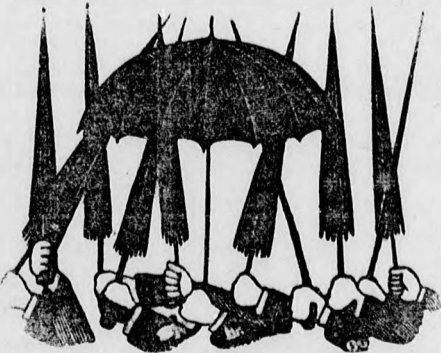
se pot afla noutățile cele mai moderne

En-tout-cas

și

plăciere

pentru dame și bărbați în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună **cu prețurile cele mai ieftine.**

Bencsik Zsigmond in DEVA

Oferă: **Ghete americane și franceze** cusute cu mâna în atelierul propriu precum și **ghete gata**, format modern pentru bărbați femei și copii. **Galosi, ghete comode și pentru gimnastică.** Mare magazin de gume renumite de Sullivan pentru tocuri la ghete și creme excelente. Ghete pentru picioare neregulate și bolnave le pregătesc după măsură.

La comande din provincie este destul de ușor să se găsească o gheată folosită. — Serviciu prompt

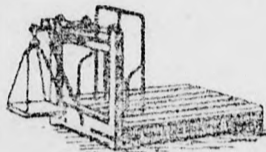
Be 318

Fond. în anul 1872.

Rostély György urmașul lui Ziska

BUDAPEST, VI., Eötvös-u. nr. 51.

Vis-a-vis de gara de nord. Comunicație cu tramvaiul electric din orice parte.

No 338 30

Artelii pentru fauri, fabrică de cântăre pentru cereale și de balansuri centimale. Liferantul bursei de cereale și efecte din Budapesta. —

Reparațiile se execută ieftin și prompt.

catalog de prețuri, cu provocare la ziarul „Românul”, se trimite gratis. —

FRĂȚII SCHIEL

fabrică de mașini, stabilimente pentru edificare de mori, turnătorie de fer

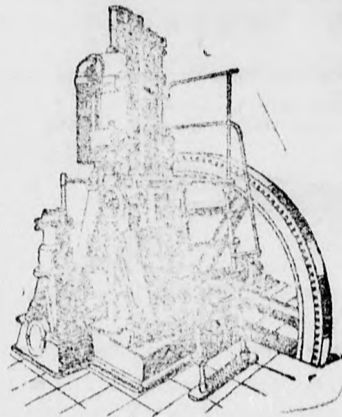
BRAȘOV.

Cea mai mare fabrică de mașini din Ardeal.

Efectuează stabilimente de turbine, motoare și locomobile de ulei brut, „Corona”, mori mănate cu motoare și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiiune, mașini de scărmanat și de tors lână.

Execuție modernă, solidă și reală

Serviciu prompt și prețuri moderate.

Motoare „GULDNER” sistem Diesel de ulei brut sunt mașini de instigare cele mai economice și nesimțitoare. (8150-60)

Neajuns în bunătațe, și în consum de materie inflamabilă.

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, MEDIAȘ (TAKÁRÉK ÉS HITELSZÖVETKEZET, MEDGYES).

ASIGURĂRI DE ECONOMII.

La INSTITUTUL DE CREDIT ȘI ECONOMII ÎN MEDIAȘ, pe lângă cotizație săptămânală de 1 cor. și o mică taxă suplitoare

1000, adecă una mie corcane

Își poate asigura fiecare persoană între anii 20 și 60, cari după o prealabilă examinare medicală intră ca membru în departamentul asigurărilor de economii. Plătirile taxelor se fac săptămânal. Aceste taxe se administrează ca depuneri de economii și se fructifică. Aceste taxe oricând se pot abzice, în care caz în sensul regulamentului respectiv, taxele plătite se restituie. — Intrucât plătitorul și-a împlinit aceste îndatoriri regulat în decurs de 15 ani, la sfârșitul anului al 15-lea după o depunere săptămânală de

1 cor. — primește 1000, adecă una mie corcane

iar după fiecare 1 cor. următoare, altă 1000 cor. în caz de moarte după 30 de zile.

Plătirea acestei sume scadentă cu prilejul morții, în sensul regulamentului respectiv, o asigură societatea de asigurare olandeză „DORDRECHT” (direcțiunea din Ungaria se află în Budapesta, V., str. Marokkai, nr. 2. Palatul propriu) iar efectuarea o împlineste

„Institutul de credit și economii” din Medias.

Cea mai mică taxă săptămânală este 1 cor., în schimbul căreia după 15 ani, sau în caz de moarte înainte de acest termen se asigură 1000 cor., cea mai mare taxă săptămânală este 50 cor. în schimb după termenul amintit se asigură 50.000 cor.

Deci, în schimbul plății unei neînsemnate taxe săptămânale fiecăruia i se îmbie prilej să economisească o sumă considerabilă și prin aceasta să-și creieze o eventuală viitoare bază de bunăstare, iar de altă parte în caz de moarte asigură existența urmașilor săi.

În baza acestor plătiri institutul de credit acordă și împrumuturi.

Oricine și oricând poate intra ca membru, fără ca să plătească săptămânile scadente deja în decursul anului. Femeile și bărbații plătesc asemenea taxe suplitoare! — Cheltueli nu se compută!

Cei din provincie pot face plățile prin cercuri postale, fără cheltueli. Explicări dă institutul totdeauna în orele oficiale.

Direcțiunea

„Institutului de credit și economii” — Takárék és hitelszövetkezet

Medias—Medgyes.

(Sa 574—15)

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 183.

Post sporocasa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszobon.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de instituttele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijloace: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății. — Prospeste, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca avizatori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECTIUNEA: SIBIU—NAGYSZOBON (CASA „ALBINA”), AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉKÉS, CSANÁD, BÍGGY, TÍMIS, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Jozseffőherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”. Telefon nr. 850)

Prețuri senzaționale!

vor fi în

BAZARUL

de concurență din palatul teatrului.

Ka 1025

Incepând cu ziua de azi toate mărfurile din magazin se pun în vânzare.

O singură cumpărare va convinge pe oricine despre realitatea acestui anunț!

